

ԾԱՂԻԿ ԿԸ ՀՐԱՊԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՇԱՐՈՒՄ ԵՐԵՐԸ ԵՄ
ՄԱՐԻՆ 50 ԹԻԼ:

Բաժանորդագրին ԿԱՆԻՍԻՆ՝ Թուրքիոյ Համար
տարեկան 50 դրշ, Ռուսիոյ Համար 5 ռուբլի,
ուրիշ երկիրներու համար 12 ֆր: — Վեցամսեայ
բաժանորդագրութիւն եւս կ'ընդունուի:

Գաւառներէն դրամի տեղ Օսմանեան Նա-
մակադրոշմ եւս կ'ընդունուի:

Միայն երեք թիւ ապառիկ կը ղրկուի. այնու-
հետեւ բաժանորդագրին չը վճարողը կը դադրի
թերթ ընդունելէ:

Ծանուցման տողը 2 զուրուշ:

ԾԱՂԻԿ

Հ Ր Ա Գ Ի Բ

ԾԱՂԻԿԻ ՎԵՐԱԵՐԵՄԱՂ ԿԱՆԸ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ ԳԻՄԵԼ
ԱՆ ՏՅՈՐԷՆԻ-ՀՐԱՊԱՐԱԿԻՅ
ՅՈՂՆԱՆ Գ. ՓԱՂԱԳԱՅԵԱՆ
Պոլիս, Պոսթէ-Գապու, Թաշ Խան, Թիւ 50
درعليهده بغچه قوسنده طاش خاندۀ ه نومروده
«زاغيك» غزتهسى مديرى بالا قاشيان حوونان
S'adresser à
HOVNAN PALACACHIAN
Directeur du journal arménien « Dzaghik »,
Rue Bahtché-Kapou, Tach Han, 50
CONSTANTINOPLE

40 Փարա

Ազգային, Քաղաքական եւ Գրական

40 Փարա

ՆՈՐ ԵՐԶԱՆ — Գ. ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 9

Շ Ա Բ Ա Թ

13 ՄԱՐՏ 1893

ՕԳՏԱԿԱՐԸ ԸՆՏՐԵՆԲ

Ժողովուրդի բարոյականը ուղիղ
ճամբու մէջ գնելու մասին մեծ բաներ
կ'սպասուին հրապարակագիրներէն. ա-
սոնք իրենց գրական գործունէու-
թեամբը նշանակիչի տպաւորութիւն կը
գործեն հասարակութեան մօքին վրայ.
կը հետեւի ուրիշ մեծ հրապարակագիրը
որքա՛ն մեծ զգուշութիւն ընելու են
նիւթերու ընտրութեան և անոնց վը-
րայօք ճառելու եղանակին նկատմամբ.
միւլար վարդապետութիւններ, ծուռ ու
մուռ սկզբունքներ թէպէտ զարգացե-
լոց վրայ յուսի տպաւորութիւն չը գոր-
ծեն՝ կրնան սակայն թունաւորել ամե-
նաստուար ռամիկ մեծամասնութիւն մը.
մեր հրապարակագիրները մանաւանդ,
գրիչ ձեռք տանելէ առաջ, պէտք է մը-
տածեն թէ, նախ, միայն Պոլսոյ Հայոց
Համար չէ որ կը գրեն. այսօր գաւա-
ռաց մէջ ընթերցող հասարակութիւնը
չատ աւելի մեծ թիւ մը կը կազմէ
քան ի Պոլիս. և այս իրողութիւնը ո՛չ
միայն հաւաքաբար բոլոր գաւառնե-
րու ընթերցողաց թուոյն համար ճշմա-
րիտ է՝ այլ նաեւ համեմատաբար. այ-
սինքն այս ինչ չափ առ հարիւր համե-
մատելով, գաւառացի ընթերցողաց հա-
մեմատութիւնը մերթնէն աւելի բարձր
պիտի գտնէք. իրաւ է թէ ամեն մարդ-
այն տեղուանք լրագիր չը գնեն, բայց
ամէն գլխաւոր օրհարան իւր թերթին
կամ թերթերն ունի և հարիւրաւորներ
կ'երթան այս հասարակաց թերթերէն
իրենց մօքին սնունդ օրօնելու. ասոնք
ընդհանրապէս թերթ կը թու թիւն ա-
ռած մարդիկ են որ կը ցանկան իրենց
դաստիարակութեան պակասը ընթեր-
ցանութեամբ ամբողջացնել. ուրիշ մեր
հրապարակագիրը գաստիարակի պաշ-
տօն ստանձնած կը լինին այսպիսեաց
համար: Իրենց այս փափուկ գիրքը աշ-
քի առջեւ ունենալու և ըստ այնմ գրե-
լու են: Եւ յետոյ, երբ ո՛ւր է յօդուած
կամ նորավէպ ի լոյս կ'ընծայեն, պէտք
է որ նպատակի մը ծառայէ, գաղափար
մը դուրս ցուցնէ, այնպիսի գաղա-
փար մը մանաւանդ՝ որ նոր բան մը ու-
սուցանէ ընթերցողին կամ անոր թերթի

մէկ կողմը իրեն մատնանիլ ընէ. ա-
ռանց այսպիսի որոշ նպատակի մը ծա-
ռայելու, ամէն գրութիւն, ամէն հրա-
տարակութիւն՝ ոչ միայն չեղօք, այլ նոյն
խի ժխտական արդիւնք յառաջ կը բե-
րէ. հիմակուան գրական նորաձեւու-
թիւններէն մին ալ գեղեցկագիտական
ճիւղն է. ամբողջ էջեր կը մտաւորին
այս անուան տակ՝ անճաճ նկարագրու-
թիւններով, որոնք որչափ տեղիք լինին՝
այնչափ յարգի, այնչափ բնական, ի-
րական, բնապաշտական և ուրիշ չգի-
տեմ ինչպիսի կը նկատուին. այս գըպ
րոցին վարպետը հաշակաւոր Զօլան է.
վիճին ատեններս, մասնաւոր ճիգ մը
կայ այս մարդը մեր մէջ ծանօթացնե-
լու, նոյն իսկ ռամկացեւու. անոնք որ
Զօլան և իւր գործերը անպարկեշտ կը
համարին՝ հեգնութեան և արգահա-
տանաց առարկայ կը հանգիտանան մեր
չարդ մը գրողներուն կողմէն. այս տո-
ղիւր ստորագրողը բաւականացած չէ
Զօլան միայն յանուանէ ճանչնալով. ա-
նոր մէկ քանի նշանաւոր համարուած
երկերը կարգաւոր պատահութիւն ու-
նեցած ենք, և մեր կարծիքով՝ անոնք
վնասակար են մեր ժողովուրդին համար.
անոնք կը պարունակին անասնութեան
վիճին ծայրերը հասնող այնպիսի լիտի
նկարագրութիւններ՝ որոցմէ շատ աւել-
ի համեստները մենք կը կարմրինք ի-
րարու ակնքն ի վար փափաքով. —
Տիմար, պիտի առարկեն, դուռն ո՛վ,
Զօլան հասկցողը ո՛վ. անոր գործերուն
մէջ այնպիսի խորիմաստ, այնպիսի բա-
րոյացուցիչ իմաստասիրութիւն մը կայ որ
քեզ պէս ապուշներուն տրուած չէ ա-
նոնց իմաստը ըմբռնել, անոնց բարոյա-
կանին, անոնց կարեկից զգացմանց խո-
րը թափանցել. — կ'ընդունիմ, պարոն-
ներ, որ իմացականութեան մակարդա-
կը շատ սահմանափակ է, բայց կար-
ծուածին չափ տիմար ալ չեմ, քիչ ու
չատ մօքի մշակութիւնն հաճեր են տալ
ինձ և ներեցէք որ ձեր բառերովը ձեզ
պատասխանեմ. ենթադրեմք պահ մը,
ձեզ հաճոյ թուելու համար, թէ արդա-
րեւ, ըստ ձեր ասութեան, Զօլայի
լիտի պատկերներուն ետեւ կայ բարո-
յական մը (չեմ գիտեր թէ այս բառն
ինչ իմաստով կ'ըմբռնէք), բայց նոյն

խի ձեր խօսքէն գատելով՝ այդ բարո-
յականը մէկէն ի մէկ աչքի չը զարներ,
այլ օրերով, շաբաթներով վնասուել
հարկ կը լինի և զոր գտնելու համար
փոխանակ հասարակ մօքի տէր մահկա-
նացունք լինելու՝ ձեզ նման առանձնա-
չորհեալ էակներ, ձեզ նման բողմա-
հմուտ և բանիմաց արարածներ լինե-
լու է. կը կարծէք որ ընթերցող հաս-
րակութիւնը, որո՛ւն համար միայն դուք
կոչուած էք գրել, ձեզ չափ խելացի
լինելու բարեբաղդութիւնը ունենայ.
Ի հարկէ այդ պատիւը չէք կարող ընել
նոցա՝ Սրդ, քանի որ ձեր ընթերցողնե-
րը մեզ նման ապուշներ են մեծաւ մա-
սամբ, հիմա դուք ըսէք, զօլայական
գրականութիւնը բարերար թէ՛ վնասա-
կար աղդեցութիւն կ'ընէ մերթնէն պէս
մօքերու վրայ. քիչ մը աւելի առաջ եր-
թալով, դուք որ մանկամարդ քոյրեր
ու գեռատի կիներ ունիք թերեւս,
պիտի համարձակի՞ք Զօլայի գործերէն
ամենէն պարկեշտն իսկ անոնց ձեռքը
տալ. բայց ինչ որ չպիտի ընէիք Ձեր
անհատական կեանքի մէջ՝ կ'սկսիք ընել
հանրութեան համար. և յետոյ, եթէ
ստուգիւ ձեր ըսածին պէս, զօլայական
գրականութիւնը բարոյացուցիչ է հա-
սարակութեան համար, ինչո՞ւ, հակա-
ռակ Զօլայի բուռն ճիգերուն, փրան-
սական Ակադեմիան իւր գունդը փա-
կած է անոր դէմ. ինչո՞ւ փրանսացի
ժնոդը խուլ պայքար մը կը մղեն անոր
գործերուն դէմ. ինչո՞ւ Անգլիա և ու-
րիշ եւրոպեան երկիրներ զօլայական
գրականութեան մուտքը կ'արգիլեն,
ինչո՞ւ. արդեօք այդ զանազան պետու-
թիւններն, արդեօք փրանսական Ակա-
դեմիոյ նման հոյակապ կաճառ մը
ձեզմէ նուա՞ղ խելամիտ, նուա՞ղ իմաս-
տուն, նուա՞ղ իմաստասէր են. չիտա-
կը, պարոններ, այս հակասութեան մէ-
ջէն չկրցի ելնել, օգնեցէ՛ք ինձի, կ'ա-
ղաչեմ. դուք այսօր ինձ մատնանիլ կ'ը-
նէք Անգլիացի տիկին մը որ վերջապէս
կ'սկսի Զօլան հասկնալ և պաշտպանել
անոր բարոյականը. բայց այդ տիկինն
իսկ՝ որ, ըստ Ձեր ասութեան, հաշա-
կաւոր գրագետ մ'է, շատ ուշ հասկը-
ցեր է Զօլան, զի եթէ անմիջապէս հա-
կըցած լինէր զայն՝ ո՛ւր էր մինչեւ այս

ատեն. մեզը չե՞ն այսչափ ճիգեր, տարիներու աշխատութիւն, աղտեղութեան մէջէն մարդարիտ մը գտնելու պատրաստութիւն. ի՞նչ բազմակնճիւղ գործ, գողցես չէ՞լիւ իմաստասիրութիւնը վերլուծէիք. բայց Անգլիացի տիկնոջ մը նպատակաւոր մէկ յօդուածը բաւական է ապացուցանել թէ վերջապէս Անգլիա ալ իւր սխալը նանչցաւ⁸⁸. Ինչո՞ւ չէք յիշեր այն բազմաթիւ անգլիացի և նոյն իսկ կարգ մ'ալ Ֆրանսացի հրապարակագիրներն որք ցարգ մարտնչած են ու կը մարտնչին Զօլայի դէմ. կ'երեւի որ, պարոններ, դուք միայն զձեզ համոզած էք կամ աւելի ճիշդը համոզած լինել կը թուիք. այսպէս վարուելու համար կըրնաք պատճառներ ունենալ. բայց ինչ որ գիտեմ, սա է թէ ձեր ընթացքով ժողովուրդին կը փնտռէք, անոր բարոյականի ապականութեան պատճառ հանգիստանալով:

Անպարկեշտ գրականութենէն զատ, ուրիշ ճիւղ մ'ալ կայ զոր պէտք է մեզմէ ի բաց վանել — Անօգուտ գրականութիւնը. Այս ճիւղին կը պատկանին շարք մը անիմաստ նորավէպեր, ոտանաւորներու ահագին դէպ մը և այլ ասոնց նման ամէն ուռուցիկ և անհոգի գրութիւններ, երեմիական ողբերգանքներ, ևն. ասոնք մեզ ժամապաճառ ընելէ զատ ուրիշ բանի չեն ծառայեր: Գուցէ այս կարգի գրութիւններ ևւրոպական այս ինչ կամ այն ինչ գրականութեան մէջ շատ տարածուած լինին. մեզ ի՞նչ փոյթ. ի՞նչ տխմարութիւն է ելնել մեր գրականութիւնը ուրիշ ազգաց գրականութեան վրայ չափել ձեւել. ամէն գրականութիւն իւր պատկանած ազգին պէտքերուն ու բարիքներուն ծնունդն է. ևւրոպացոց բարքը մերինն կը յարմարի՞ որ կը յանգեցնէ մեր գրականութիւնը անոնց գրականութեան յարմարցնել. անոնք, թողունք որ մեզմէ շատ աւելի զարգացեալ են, բայց նոյն իսկ ունին գորոններու այնպիսի լէգէօն մը որոցմէ ոմանք եթէ գրական թեթեւութիւններով կ'ըրաղին — և այս լոկ շահու տեսակէտով, զի ամենէն լիտի գրագէտը ամենէն աւելի կը շահի — անդին ուրիշներ ալ պակաս չեն որք կ'ըրաղին են որ հնախօսութեամբ, են որ բարոյախօսութեամբ, այլք գիտութեամբ, ուրիշներ պատմութեամբ, տնտեսագիտութեամբ, ևն, ևն, ևն. մենք քանի՞ հոգի ունինք. ընդամենքն 15-20 հոգի, անոնք ալ կ'երթան կը կառչին Ֆրանսական գրականութեան բոլոր թեթեւութիւններուն, ներեցէք, իրապատեցութեան, կամ անկապատեցութեան, կամ... բնապատեցութեան... Գիշ մը գութ ունենանք, պարոններ, գաւառացի ուսումնասիրող նորահաս սերունդը մեզմէ կ'սպասէ իւր մտքին սրնունքը. այդ ձեր տուածը սնունդ չէ, այլ ըմպելի մը՝ որ արիւնը կը ջրօտէ, կը տկարացնէ, կը թունաւորէ:

Գրականութիւնը ձեր հաճոյքի՞ն համար ընտրած էք. եթէ այո՞, այն ատեն ձեր գրածները հրապարակ մի՞ հանէք. գրեցէք ու ձեր գրադարանին մէկ խորշը պահեցէք. ու երբ ձանձրանաք, երբեմն երբեմն դուրս կը հանէք զանոնք և իբր ժամանց կ'ընթեռնուք. իսկ եթէ հասարակութեան օգտին համար կը գրէք, պէտք է ընտրէք միայն այնպիսի նիւթեր որոնք կարենան ծառայութիւն մը մատուցանել անոր:

Թէ ի՞նչ բան մեզ հարկաւոր է, զայդ հարեանցի չէ կարելի վճռել. շատ բաներու պէտք ունինք. բայց ինչ որ ամենէն աւելի բարձի թողի եղած է ի մեզ՝ նկարագրի կազմութեան խնդիրն է. իբր ինքնուրոյն հասարակութիւն՝ զուրկ եմք բարոյական նկարագրէ, և այս կէտին է որ մեր հրապարակագիրը ուշագրութիւն դարձնելու են. այո՞, մեր հրապարակագիրը նուիրական պարտաւորութիւն համարելու են իրենց բոլոր ճիւղը, բոլոր աշխատութիւնը թափելու՝ այս ամենագիտարին, միւսնոյն ատեն ամենակարեւոր գործը ի գլուխ հանելու համար. յաջողութիւնը բացարձակ չկրնար լինիլ, կ'ընդունինք, բայց որչափ դանդաղ՝ նոյնչափ ապահով պէտք է նկատել:

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

«ՄՈՒՎՃ» ՀԱՆԴԵՍԸ

Հինգ տարիներէ ի վեր թիֆլիզ կը հրատարակուի ամսաթերթ Մուրնն որ Բաղադական, Հասարակական, Գրականական յօդուածներ և ուրիշ շատ մը կալանքեր կը պարունակէ, ըստ վկայութեան իւր կողմին: Մուրն, իբրեւ պարբերական հանդէս, պարտէր ունենալ ընտիր պարունակութիւն և խնամեալ ոճ, բայց տարաբաղադար Մշակի լեզուն նման խորթ լեզուով մը սկսած է իւր գործն և կը շարունակէ միշտ սեղանցիկ, պրոցես, դրալիցիկ, բիլիս-բիւսիկ, դէմիցիս, խիմերական և չարք մը Զինուած ինքնակազմ օրարար բառերով համարել բոլոր յօդուածները, լինին հեղինակութիւն կամ թարգմանութիւն:

Նիւթերուն գալով, Մուրն՝ փոխանակ խնամք ուսումնասիրուած յօդուածներ պարունակելու, գողցես հանգէս լինելը մոռնալով, ճշմարիտ Արշակաւան մը դարձած է, ուր ամէն ոք կրնայ մուտ գտնել, առանց հարցափորձուելու թէ Հայերէն գիտե՞ս, քերականութեան տեղեակ ե՞ս, ևն. Թարգմանական յօդուածներ կը տեսնես հոն որոց մէջ բացայայտ կ'երեւի բնագրին հոգին կորսուած: Ընկերային նիւթերու վրայ երբեմն կ'երեւին ընտիր հեղինակութիւններ կամ արտագրութիւններ, բայց ընդհանրապէս անհասկանալի և մանուածապատ: Քննադատական միայն մէկ յօդուած գտանք ցարգ շնորհքով, Պ. Սա. Մալխասեանի յօդուածն ընտիրացիի առթիւ, որուն մէջ կ'երեւի հեղինակին խորին հմտութիւնն և լեզուին քաջ տեղեակ լինելն: Բանաստեղծականներն աւելի լաւ է որ չհրատարակուին. ո՛չ յանգ, ո՛չ ճաշակ, ո՛չ օրէնք.

այդ երիտասարդ ոտանաւոր գրողներուն բանաստեղծութիւններն հիւրաւորելով Մուրն իւր թերթին մէջ, այդ գրողներուն եռանդը կ'գգուէ ուրիշ ոտանաւորներ գրելու. բայց իրաւ որ զուր ժամանակ կը վատեն այդ պարոններ. լաւ կ'ընեն եթէ նախ քիչ մը արձակ գրելու վարժուին:

Մուրնի մէջ Պարոնեան մ'ալ կայ, որ Պարոնեանի պէս երգիծաբանական հատուածներ կը գրէ. այդ Պարոնն է Նսիմեան, բայց ի՞նչ անշահ կատակներ, որոց մէջ նըրբութեան հոտն իսկ չկայ. վերջապէս խոպան:

Հինգերորդ չըջանի առթիւ Մուրն իւր տեսութեան մէջ յօդորոտանօք կ'ըսէ թէ՝ « Մուրնով սկսուեց գրականական մի նոր հոսանք »: Նոյն թուոյն մէջ լուտանք կը ժայթքէ Թուրքահայաստանի Հայոց, աւելի Իզմիրցոց, որ իւր թերթը չեն տարածեր: Բայց այս լուտանք տեղոյս ինքեղէնք միւսն գրած և ուղղած է. այդ գրութեան մէջ կ'ըսէ. որովհետեւ նշանաւոր գրագէտի համբաւ վայելող Մամուրեան բարեկամ է Նոր Դարի և ձեզ ոչ, ի հարկէ Մամուրեան իւր կուսակցութիւնով ձեզ հակառակած է և հետեւաբար Մուրնը չը կրնար աստ տարածուիլ:

Այս պարբերութիւնն կարգացողը՝ երբ Իզմիրը մօտէն կը ճանաչէ, անկարելի է չը ծիծաղի. Ուրեմն Մամուրեան այնքան մեծ ոյժ ունի որ՝ ամբողջ Իզմիրի Հայը, Մամուրեանի խրատներէ կ'օգտուի և զանոնք ի գործ կը դնէ: Տեղոյս ինքեղէնք գասն ևս ուղած է խծրծել, ըսելով թէ Հայկական Բիւլակն ասելով քերեսուղիկ երիտասարդներ խաբակ հասկացէ:

Երեւի Դրական Զօյիլի հռչակ վայելող Պարոնն անպատճառ մի ու է խնդրի առիթով սրդողած է. Բիւլակ անդամներու հետ որք կարծեմ զինքն անդ յաճախել կասեցուցած էին, կամ թէ... գրիչս կը տատամսի հին տետրակներէ խորութիւններ ստորագրել, բայց կ'ստիպուիմ հետաքրքիր մի անցք պատմել, որ պատահած է այն ֆըլիւպին մէջ, բազմութեան մը և նամակագիր Պարոնին առջեւ: Ահա թէ ի՞նչ է պատմութիւնն:

Ձուանացի նշանաւոր մի ձեռնածու՝ Բաղմէօնի չափ հռչակաւոր՝ Բիւլակի մէջ ձեռնածութեան զանազան ճարտարութիւններ ընելով՝ բազմակններն հիացնելէ զինի՝ կ'առաջարկէ հանդիսականաց թուղթի վրայ մատիտով գրել ու է մի գրութիւն ինչ լեզուի որ պատկանի (բայց ի Տաճկերէնէ և Հայերէնէ), պահարանի մը մէջ ներփակել եւ զետեղել սեղանին վրայ, սլայմանաւ որ պարփակեալ պահարանն ձեռնածուն ձախ ձեռք իւր ձախտին կ'պնէ և աջ ձեռք սեւ տախտակի մը վրայ կաւիճով արտագրէ գրութիւնն ամբողջ: Կարգաւ շատերու գրութիւնն ճիշդ կէտ առ կէտ դուշակելէ ետք, Մուրնի յարգոյ նամակագրին եկաւ հերթը կամ կարգը, որ գերմաներէն գրած էր: Բայց ի՞նչ զարմանք պատեց մեզ ամենուս, երբ Պարոնն ձեռնածուն յայտարարեց թէ իւր գրութեան չհամապատասխաներ տախտակի վրայի գրութիւնն, սորա ի պատասխան ձեռնածուն անյողդող կերպիւ բարձրաձայն ըսու թէ « Գերմաներէն չէք գիտեր գրել, դուք սխալ էիք գրած՝ ես ուղղեցի »: Անկարելի է նկարագրել մեր

յուզմունքը. մենք որ որպէս համալսարանական՝ գէթ Գերմաներէնի մէջ զինքը հըմուտ գտնել կը կարծէինք, երկու տողի մէջ գտնուած ահագին սխալն այն օրէ ի վեր մեր գաղափարը ցրեց:

Կամփոփեմք մեր այն գրութիւնն, Մուրնի համար ըսելով թէ, որպէս մի գրական հանգէս կրնայ մեր մէջ մուտ գտնել եռանդագին, երբ մեր անաչառ խորհուրդները յարգել կամենայ Պ. Սմաթիրն. իսկ եթէ չուզեր, ինքը գիտէ, պարապ տեղը թող ժողովուրդէն չը գանգատի Մուրն չկարգալուն համար:

Զմիւռնիա 25 փետր. 93

ՀԻՊՐՈՒ

ԱՐԴԻ ՎԻՃԱԿ ՄԱՐԶՈՒԱՆՈՒ

Արհեստագործութեանց գրեթէ ամէն ճիւղերը ծանօթ են Մարզուանցւոյն, և մեծաւ մասամբ Հայոց ձեռքն են. բայց ցաւալի է որ ամէն ինչ իւր նախնական վիճակին մէջ կը գտնուի: Մեր արհեստագործութիւն ժիր, բայց արհեստական նորանոր բարեփոխութիւններ ներմուծելու խիստ անտարբեր են: Վաճառականութիւնը, եթէ կարծէ այս անունը տալ, լոկ միջնորդութիւն մ'է եւրոպացւոյն սպրանքները վաճառելու գոյգն շահով մը: Մեր գրամատեարց և ոչ մին կը խորհի բնիկ արտադրութեանց քաջալեր հանդիսանալ և արտածելու նորանոր միջոցներ հնարել. ձեռներեցութեան սգին կը պակսի ի նոսա, եւ աւանդական կանգունի պոչին փակած՝ չեն ուզեր անկէ բաժնուիլ: Մեր կիները ընդհանրապէս գործունեայ և աշխատասէր են. նոքա ոչ միայն պարտաւոր են ընտանեկան պէտքերն և ծառայութիւններն հոգալ, այլ և օրական 2—4 դահեկան դրամ շահիլ՝ կը տաւ գործելով, առէզ փաթաթելով և այլ միջոցներով, բայց ցաւալի է ըսել որ նորածեղութեան վատ սովորութիւնը ի գաւառս ևս մուտ գտնելով, իրենց տաժանելի աշխատութեանց արդիւնքը կը վատեն անպէտ նիւթերու. նմանապէս տակաւ ընդհանրանալու վրայ է գրամօթիտի յուսի սուրութիւնը ուրիշ ձեւի տակ, այսինքն ամուսնացեալ օրիորդի ծնողը որչափ և աղքատ լինին, պարտաւոր են մեծամեծ ծախսեր ընել հանդերձեղինաց համար, որ ի վերջոյ կէս գինն անգամ չեն արժեր:

Բաւ համարելով այն հակիրճ տեսութիւն, որ գուցէ ոմանց անհաճոյ թուի, խորհարար խորհուրդ կուտամ մեր արհեստագործներն՝ որ չգոհանան ինչ որ իրենց վարպետին ուսան, այլ ջանան նոր գիւտեր հնարել և կամ գէթ իրենց գիտցածին վրայ կարելորդ փոփոխութիւն մ'ընելով այնպէս շահագործել, մեր վաճառականաց՝ որ պահ մի ի բաց թողնու իրենց հնաւանդ սովորութիւն, ուշադրութիւն դարձնեն անգլիական բերքերուն որ թէ՛ իրենց նախնական վիճակին մէջ և թէ՛ արհեստական ուրիշ ձեւի ենթարկուելով՝ առաւել շահ կ'արտադրեն քան եւրոպացւոյն փայլուն և անտիպան ապրանքներն, վերջապէս մեր իգական սեռին՝ որ ճանչնան իրենց քրտնաթոր աշխատութեանց յարգը, և զիւրութեամբ — միայն այլոց նմանելու սին նպատակաւ — չը վատեն իրենց գրամները, այլ գիտնան խնայել, որ հարստանալու և անդորր կեանք վարելու միակ միջոցն է:

Ի Մարզուան

ԲԱՐՍԵՂ ԱՆՏԵԼԷՊԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կարնոյ առաջնորդարանին կողմանէ ի Պատրիարքարան ուղղեալ չգրութիւն մը՝ սովին պատճառած աղէտները նկարագրելով, Պատրիարքարանի ուշադրութիւնը և հոգածութիւնը կը հայցէ:

— Մալաթիոյ գաւառական վարչութեան մէկ հեռագրոյն վրայ, Պատրիարքարանը հեռագրով խնդրեց Կիլիկիոյ Ամեն Տ. Մկրտիչ կաթողիկոսէն որ ներելով տեղւոյն առաջնորդ Տ. Իսահակ եպիսկոպոսին, իւր վիճակը վերադարձնէ զնա, որովհետեւ երկրաշարժին պատճառած աղէտներուն առթիւ՝ ժողովուրդը Տ. Իսահակ եպիսկոպոսի ներկայութիւնը կը խնդրէ գախանձագին: Մալաթիոյ Գաւառական վարչութեան նոյն հեռագիր տեղեկութիւններ հաղորդած է երկրաշարժին վրայ, միանգամայն երախտագիտութեամբ յայտարարելով որ՝ չնորհիւ վեհ. Սուլթանի հայրախնամ հոգածութեան՝ արկածելոց ամէն պէտքերը կը հոգացուին և թէ ամէն ոք ջերմ բարեմախթութիւններ կ'ընէ վասն կենաց վեհ. Սուլթանին:

— Ամեն Տ. Մեղրիսեղեք Արքեպիսկոպոս Մուրատեանց՝ մեծ պահոց առթիւ սկսած է իւր հոգեշունչ քարոզութիւններն Գառը գիւղի Ս. Թադաւոր եկեղեցւոյն մէջ, ուր շարաթ և կիւրակէ առաւօտներն գուրագունդ կը դիմեն ոչ միայն գիւղին բնակիչը, այլ և մայրաքաղաքիս հեռաւոր արուարձաններէն երկսեռ բազմութիւն: Անցեալ շաբաթ առաւօտ՝ Նորին Սըրբաղնութիւն կանանց համար յատուկ քարոզ սուաւ և խիստ գեղեցիկ բացատրութեամբ լուսաբանեց Աւետարանի յիշած Սամարացի կնոջ պատմութիւնն: Կիւրակէ առաւօտ ալ աւուր պատշաճի քարոզը տալէ յետոյ, վեհ. Սուլթանին համար բարեմաղթութիւններ ըրաւ այն թանկագին շնորհաց համար, զորս Գառը-գիւղի հրկիզելոց ի նպաստ բարեհաճած էր առատաձեռնել, և որք նոյն օրը մեր ազգի հրկիզելոց բաշխուեցան՝ ձեռամբ գիւղին Աղքատախնամ ընկերութեան:

Վերջնթեր կիւրակէ առաւօտ ալ Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցւոյն մէջ, թաղեցւոց յատուկ հրաւիրանօք, Մուրատեանց Սրբազան սքանչելի քարոզ մը խօսեցաւ Աղթի վրայ, ի ներկայութեան երկսեռ հոծ բազմութեան: Վաղուց էր որ Բերացիք այսպիսի պատուական քարոզ չէին լսած: Նոյն օրը, Բերայի Թաղային Խնամակալութեան Ատենապետ Վսեմ. Յովհաննէս էֆ. Ազնաւորեան յատուկ սեղան մը տուաւ ի պատիւ Նորին Ամենապատուութեան:

— Բերայի Ազգ. վարժարանաց ուսուցիչք այս կիւրակէ օր ի նիստ գումարուեցան Արուեստանոցի սրահին մէջ

նախագահութեամբ Կրթական Խնամակալութեան Ատենապետ Պաղտատլեան Վսեմ. Օհան էֆէնտիի, խորհրդակցելու համար Բերայի վարժարանաց կրթական կացութեան և ծրագրին վրայ: Յետ այսորիկ պարբերաբար պիտի գումարուի այս կրթական ժողով, որուն ատենապետ ընտրուած է Յակովբ էֆ. Գուրգէն, և Ատենադպիր Պարթեւեան էֆէնտի:

— Կիրասոնի Փափաղեան Արթ. Տ. Եղիշէ քահանայն, որ այժմ՝ Տրապիզոնի թեմերէն ի Պուլանճը կը գտնուի, խնդրագիր մը մատուցած էր Կրօն. Ժողովոյ՝ Կիրասոն գաւառակու համար, ժողովը որոշեց խնդիրը յանձնել Տրապիզոնի Առաջնորդին՝ հարկ եղածը կարգադրելու:

— Խապիւղի թաղ. Խորհրդոյ անգամ ընտրուեցան Տիարք Եղիա Շահպաղ, Յարութիւն Խնճիճեան, Յարութիւն Խարբութեան, Տաք. Յ. Փաշաեան, Յակօր Մէրհապէթեան, Պաղտատիկ Պապեան, Միքայէլ Լնգարէլեան, Պետրոս Փափաղեան և Գրիգոր Լաթիֆեան:

Եղիա էֆ. Շահպաղ խոստացեր է գիւղին Ներսէսեան վարժարանն ի հիմանց նորոգել, նուիրելով 1000 սակոյ գումար մը:

— Նոր-Նախիջեանու բնիկներէն հանգուցեալ Միքայէլ Յովհաննէսեան Գարատուլեանց իւր անշարժ կալուածներու արդեանց մէկ քառորդը, որ կը կազմէ 400 արծաթ ըուբլի, գաւառական դպրոցի մը կամ ուրիշ բարեգործական հաստատութեան մը պահպանման ի նըպաստ կտակած լինելով, Նոր-Նախիջեանու եկեղեցական հոգաբարձութիւնը զայս հաղորդած էր Ազգ. Պատրիարքարանի և խնդրած էր որոշել այն հաստատութիւնն որու կարենայ տրուիլ նոյն տարեկան նպաստն: Խառն ժողովն արժան գատեց այդ նպատուը յատկացնել վարադայ վանուց ժառանգաւորաց վարժարանին:

— Ամեն Տ. Մեղրիսեղեկ Սրբազան Արքեպիսկոպոս Մուրատեանց Ս. Փրիլեան շիւանդանոցին մէջ այս առաւօտ Ս. Պատարագ մատոյց, և ապա պաշտօն կատարուեցաւ ի հանգիստ հոգւոյ հանգուցեալ Սարգիս էֆ. Կիւլպէնկեանի: Կիւլպէնկեան Ազն. հարազատք այս առթիւ եւս հացիկերոյթ տուին շիւանդանոցի ընդհանուր պատրասարեց:

— Զմիւռնիոյ Կրօնական Ժողովոյ Ատենապետ Տ. Յակոբ քահանայ Պաղտատեան ամսոյս 5 ին վախճաներ է, վախճաներ է նաև տեղւոյն Աղքատախնամ ընկերութիւնը՝ յետ երեսնամեայ գործունէութեան, վարչական ժողովոյ անդամոց միջև ծագած անհամաձայնութեանց հետեւանօք:

— Բերայի Թաղական Խորհրդոյ երկու հրաժարեալ անդամոց տեղ նշանակուեցան Փանոսեան Աղեքսանդր և Սաղարոսեան Պաշիկ էֆէնտի:

— Սերաստիոյ Գեր. Առաջնորդին առաջարկութեան համաձայն, Բաղ. Ժողովը վաւերացուց Սերաստիոյ Որբանոցի խնամակալութիւնն, որ ի Կ. Պոլիս կազմուած էր՝ նոյն բարեգործական հաստատութեան ստարեղու համար:

Շ Ա Ր

ՀԱՅ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆՅ

Ժ.Գ.

ՍԵՂԵՐՈՍ — ԱՄԻՐԱՅ

(Շար. Գալստրոյ քիւէն)

Սեղբոս Ամիրայն, յիշուածներէն դուրս՝ յերուսաղէմ ուրիշ մեծամեծ բարեգործութիւններ ևս ընելով, ինչպէս՝ Ս. Յակոբայ վանուց համար ջրամբարներ շինել տալով, կը վերադառնայ ի մայրաքաղաքս, սակայն այնպիսի սիրով կը կապուի Ս. Յակոբայ Աթոռոյն հետ, որ Երուսաղէմայ Պատրիարքներն զնորին Ազնուութիւնը՝ Աթոռոյն Մեծ-Բարերարը նկատած են միշտ, զի Ամիրայն կը շարունակէր ամեն տարի զրկել իւր նըսէրը:

1731ին երբ Նալեան Յակոբ վարդապետ (յետոյ եպիսկոպոս և Պատրիարք) քանի մը ուխտաւոր վարդապետաց հետ Երուսաղէմ գնաց, տանելով իւր մեծաւորին՝ Կոլոտ Յովհաննէս Պատրիարքին առ Ս. Աթոռն ընծայած պատուական շուքառները, խորանի վարագոյր և այլ մեծարժէք եկեղեցական տնօթներ, Սեղբոս Ամիրայն եւս իւր ծանօթներէն նշանաւոր անձնաւորութեան մը հետ ընծաներ զրկեց յերուսաղէմ: Նալեանը և Ամիրայն մարդն վերադարձած են նոյն տարուոյ Սեպտ. 14ին:

*

1741 Փետր. 13ին կը վախճանի Կոլոտ Յովհաննէս Պատրիարք՝ 26 տարի պաշտօնավարելէ յետոյ, և կը կտակէ Երուսաղէմայ Աթոռոյն:

1 Թագ եպիսկոպոսական՝ տկանակուռ և մարգարտայեա, 8 չուրջառ, 2 եմիփորոն, 3 կոնքեռ, 1 մինչագործ գօտի, 1 փորուրար, 1 զոյգ բազպան, 12 ժամարարի շապիկ, 1 զոյգ հոգաթափ ասղնագործ, 1 կորիւնբայ, 1 ասպնոս գաւազան՝ ագաւմանդազարդ սակեղէն գլխով, 3 գաւազան, 1 արծաթ սկիւզ, 2 սկիւզի ծածկոյ, 1 մասնատուփ, 3 արծաթեայ Հաղորդի տման, 1 շղարշ, 1 խաչելութեան արծաթապատ պատկեր, 1 մագաղաթ Աւետարան՝ գոհարակնեայ ոսկետիով, 1 մագաղաթ փոքր Աւետարան ոսկետիով, 2 զոյգ արծաթ բուրանոց և վարդի ջրաման, 3 արծաթ թաս, 4 թէլաթին մաթարայ ոսկեթել և 1 չուխա գորգ:

Ասոնք ամէնը կը յանձնուին Սեղբոս Ամիրայնին, որ 1741ին երկրորդ անգամ յերուսաղէմ կ'երթայ՝ որդւոյն և ընտանեօք, և կը յանձնէ զայնս Յուլիս 18ին Շղթայակիր Գրիգոր Պատրիարքին:

Սեղբոս Ամիրայն այս երկրորդ անգամ ևս առատաձեռնութեամբ կը փայլի յերուսաղէմ, և նորանոր բարեգործական յիշատակներ թողնով՝ կը վերադառնայ, եւ քիչ յետոյ՝ նոյն ժամանակի զանազան խնդրոց պատճառաւ կը կալանաւորուի, Մելիտոն ամիրայնին հետ ի միասին:

Գրիգոր Պատրիարք զայս ընելով՝ յոյժ կ'զգածուի և զխմուկներ կ'ընէ՝ առ որ անկէ, և հուսկ ուրեմն կը յաջողի արձակել տալ զանոնք. սակայն Նորին Սրբազնութիւնն արդէն ձերացած լինելով՝ կը հիւան-

դանայ, և 1749ին կը վախճանի 13 տարիներ վարելով Երուսաղէմի պատրիարքութեան պաշտօնը, և կը թաղուի ի վանս Ս. Փրկչի՝ Պատրիարքաց համար յատկացեալ տեղւոյն մէջ: Սեղբոս Ամիրայն՝ գեղեցիկ արձանագրով տապանաքար մը պատրաստել տալով, երջանկայիշատակ Գրիգոր Պատրիարքին վրան ձգած է, ի հուսկ պատիւ բազմերախտ Հայրապետին:

Սեղբոս Ամիրայն երկու անգամ իշխանավայել կերպիւ յերուսաղէմ ուխտագնացութիւնը և ամենալուր առատաձեռնութիւնը ամենուրեք հոգակուելով, աշխարհահամբաւ Ամիրայն ա'լ աւելի կը բազմապատկէր իւր բարեգործութիւններն ու վեհանձնութիւնները:

Իրաւ է որ Ամիրայն Երուսաղէմայ մէջ անմուտ յիշատակներ թողած է, բայց ինքն ա'լ ի Պոլիս՝ Երուսաղէմէն թանկագին յիշատակ մը բերած էր հետը, այն է, Ս. Յակոբայ Աջը, Մծբնայ Հայրապետին մասունքը, զոր տանը մէջ առանձին տեղ մը դրած և առջեւը մշտավառ կանթեղ մը կախել տուած էր: Այս մասունքը Սեղբոսեան գերդաստանին մէջ գուրգուրանք կը պահուէր ցարդ, բայց վերջերս Մայր-Եկեղեցւոյն յիշատակ տրուած է՝ Սեղբոս Ամիրայն թուներդինքուռն կողմանէ:

Սեղբոս Ամիրայն ևս Պոլսոյ կողմը՝ Լանկայի մատերը կը բնակէր, ուր Ապրո-Չէլէպին ունէր արդէն ծովագերեայ բնակարան մը, և ուր կը բնակէին Զատաեան Մահտեսի Տատ (1) Ամիրայն, արքունի ճարտարապետ Պալեան Գրիգոր Ամիրայն, Շնորհք-Մկրտիչ Ամիրայն, և այլ Հայ մեծատուներ:

Սեղբոս Ամիրայն բնակարանը՝ Այազմաֆոնցի քովը, Սեղբոս-Սոֆալը կոչուած թաղին մէջն է, որ ցարդ մի և նոյն յորջորջմամբ կը յիշուի: Այս ընդարձակ բնակարանը կամ ապարանքը, որ տարածուած էր փողոցին երկայնութեամբը, եղական հանգամանք մ'ունէր թէ՛ ծովահայեաց դիրքով և թէ՛ առատաբաւ ջուրերով: Ապարանքն ունէր ընդարձակ սալօններ, պարտէզ, բաղնիք, խոհանոց, արտաներ, և այլն:

Սեղբոսեան սոյն ընդարձակ հաստատութիւնը՝ որ 200 տարուան հնութիւն լինել կ'ենթադրուի, Ամիրայն թուներէն՝ Պէտէստէնի-Գրիգոր Ազային մնացած էր: Սակայն վերջին ժամանակներս՝ մոտ առ մոտ ծախուելով, ուրոյն տուներ կազմուած են:

Սեղբոս Ամիրայն տունը՝ գրեթէ հիւրանոց մ'էր: Ամէն դասակարգի և ամէն ազգի պատուաւոր անձնաւորութիւններ պակաս չէին: Սեղանին միշտ կրօնաւոր մը պիտի նախագահէր, ինչ ազգէ կ'ուզէ՝ լինի: Սեղանին առաջին զարդարանքը կը կազմէին Այի-Պէյ գիւղի սերն և Գոսթամուռնի ձեւով շինուած Պէօրէկը:

Սեղանին շուրջը շատ անգամ կը դըռնուէին սաղէններ և զուարճախօսներ:

Կերութեամբ որ մը՝ Ամիրայն քայմաֆպէօրէկէ աշտարակ մը կազմել տալով, խեղկատակի մը հրամցնել բարեհաճէր է, ի վարձատրութիւն նորա օրուան ծառայութեանց:

(1) Տատ Ամիրայնի հին բնակարանը՝ Եսլընք-Պախալ ըստած թաղին մէջն է, որ այժմ ոսկերիչ Գառնիի Ազային փոխանցուած է. և տանը պարտիզին մէջ քարուկի սենեակ մը կայ, ուր առաջին անգամ Տատ Ամիրայն հնարած և փորձած է վառօդը:

Սեղբոս Ամիրայն սովորութիւն ըրած էր՝ տանը մէջ գտնուած տոնէն մուշտակով կենալ: Թանկագին մուշտակ մը ունէր՝ սեւ աղուէսի գլուխներէ կազմեալ, որ Ռուսաստանէն յատկապէս գնուած էր, որոյ օրինակն այն ժամանակ՝ Տաճկաստանի մէջ մէկէ աւելի տեղեր չէր գտնուեր:

Սեղբոս Ամիրայն խոհարարն՝ այն ժամանակի մասնագէտն էր, ինչպէս Սեբաստացի Աճմ-Գէորգը (1) իւր առեւտրան խոհարարութեան մէջ եղական էր և կը ծառայէր երբեմն ճէզայիրի Սարգիս ազային քով, և յետոյ Բարիզ գնացած էր մեծանուն Մուստաֆա-Քէլիտ փաշային հետ:

Սեղբոս Ամիրայն՝ բնաւ սոխ(2) չէր սիրեր, մեծամեծաց հետ առնուելու տոնէն՝ բերանը գէշ չհատելու համար: Բայց արի՛ տես որ, Սեղբոսին սիրական կերակուրն ա'լ միսեա-սօլմասին էր. և այս կերակուրն ա'լ ինչպէս առանց համեմի՝ նոյնպէս առանց սոխի բնաւ աղւոր չէր թար. ուստի Ամիրայական խոհարարապետն այնպիսի հնարք մը կը մտածէ և ի դարձ կը գնէ որ իւր պատրաստած միսեա-սօլմասին մէջ սոխածին բացակայութիւնը բնաւ զգալի ընել չէր տար ճաշակողաց: Եւ ահա՛ այդ հնարքը՝ խոհարարը՝ սոխի տեղ՝ նորածիլ կանկաւին միջուկը կը դնէ եղեր պարզապէս:

Կը պատմուի թէ՛ Սեղբոս Ամիրայն, Եսլընք Ամիրայն և այլք մէկ օր միանալով, փառաւոր սեղան մը կուտան օրուան ջօշերուն: Այդ խնջոյքին մէջ՝ ամենքն ա'լ կ'ուտեն, կը խմեն և կը զինովանան:

Սեղբոս և Եսլընք Ամիրայն՝ կատարեալ զգլխեալ վիճակի մէջ, կ'սկսին իրարու գէմ յոխորտալ, և ի լուր բազմականաց՝ իրենց ահագին հարստութեանը վրայ ճառատել և տոնքալ:

Եսլընք Ամիրայն, որ Սեղբոս Ամիրայնէն բարերարեալ է, կը բացագանչէ՝ ըսելով թէ, « իմ նիւթական կարողութիւնս՝ Սեղբոսէն շատ գերազանց է », և իւր ունեցած հարստութեան չափը ցոյց տալու համար կը յայտնէ թէ՛ կրնայ Պոլսէն մինչեւ յԱգրիանուպոլիս տոպրակով ստակ շարել՝ իւր երկայնութեամբը:

Սեղբոս Ամիրայն ա'լ յամառելով կը պընգէ թէ՛ ինքն ա'լ կարող է իւր տոպրակները շարել ոչ թէ իրենց երկայնութեամբը, այ կոնածեւ, և այլն (3):

(1) Նշանաւոր էր նաեւ Պէյզեան Յարութիւն Ամիրայնի խոհարար Պապտասարն, և ճէզայիրեան Մկրտիչ Ամիրայնի խոհարար Կարնեցի Թօսուն-Յովհաննէսն, որ 4000 զուրուշ ամսականաւ գնահատուած էր:

(2) Վսեմ. Գէորգ Պէյ Երսուեանն ա'լ այն ատիճան կ'առէ սոխը, որ մինչեւ իսկ սոխաստանէ չանցնիր:

(3) Սեղբոս Ամիրայն՝ մեծամարտուտ տիպարն ընծայած էին, և մինչեւ իսկ՝ իբրեւ հարստութեան շեշտում մը՝ կը գործածուէր սա խօսքը. « Դո՛ւն ո՞վ էս, Սեղբոս Ամիրայնի գաւաթին ես, Սեղբոս Սարաֆին կամ ուրսուցի ֆլալիին թո՛ւն ես »:

Միւս ամիրայք ևս, ընդհանրապէս, իրենց յայտկապեալ մեծարանոց մակդիրներէն զառ, իրենց մասնաւոր նկարագրին համեմատ՝ ժողովրդականացեալ խորհրդաւոր ածականներ ա'լ տուած էին: Այսպէս, հոգակաւոր Եսլընք Ամիրայն՝ բարեպաշտ տնունը տուած են, Պէյզեան Ամիրայն՝ մեծագործ, Շնորհք Մկրտիչ Ամիրայն՝ պարոնաւէր, Խորասանձեան Ամիրայն՝ գրասէր, ճէզայիրեանին՝ նոխ, Միսաք Ամիրայն՝ հպարտ, և այլն:

Ահա՛ այս ետառէր ցուցամուրթիւննե-
րով՝ իրարու կ'առնեն կուտան: Ներկայք
բաւական կ'ազատուին և կը գայթակղին ալ,
թէ ինչպէս այսչափ հարստութիւն կարող
են չինել մահկանացու Հայեր: Կ'անցնին օ-
րեր, և Սեղբոս Ամիրա կը վայելէ այս մի-
ջադէպին տխուր հետեւանքը:

Սեղբոս Ամիրայն եկեղեցական կամ կը-
րօնական մշտնջեան յիշատակներէն դուրս,
աշխարհական յիշատակաց մէջ կ'ոթող մ'ալ
ունի, որոյ առթիւ միշտ կը յեղեղուի, մա-
նաւանդ անոնց կողմանէ՝ որ վենետիկեան
գրքեր ուղղակի գնելու համար Մխիթար-
եան հարց քով յաճախել կ'ուզեն չաբաթն
երկու օր: Այդ յիշակերտն է՝ ի Ղալաթիա
Սեղբոս-Խանն:

Կ'աւանդուի թէ Սեղբոս Ամիրայ աղջիկ
մը ունեցած է: Այս աղջիկ՝ ամուսնանալ
չէ ուզեր, այլ փափաքեր է կուտակեցող
կամ մայրապետ ապրիլ: Ուստի Ամիրա հայ-
րը՝ աղջկանը համար յատկացուցած օթիտո-
վը՝ սոյն խանը կ'անգնած է, որոյ պատին
հաստութիւնը 2 կանգունէն աւելի է:

Խանին չինութեան ծախքերու հաշիւն
մանրապատում գրուած է, յորմէ կ'երեւի
թէ՝ նոյն չինութեան տունն մէկ խալաքը՝
8 փարա է առնուեր: մէկ գործաւորը՝ 2 1/2
փարայի բաներ է, և այլն:

Նոյնպէս, մի ուրիշ հաշուեցումարի մէջ
գրուած է եղեր՝ խանին տարեկան հասոյ-
թը: Տարի մը՝ 25 զրուշ եկամուտ է բերեր
խանը: Ամիրայն ալ՝ հասոյթին 100 փարան
պանդուկապետին նուէր տուած է, չափա-
քանց դո՛ւ մնալով որ՝ նոյն տարին շատ
վարձք ստացեր է այդ հաստատութենէն:

Սեղբոս Խանի անցից մանրամասնութիւ-
նը պարունակող հաշուեցումարակը՝ Քէօչէ-
եան Յակոբ էֆէնտիի զոնքանչին քոյրերուն
քով կը գտնուէր, բայց դժբաղդաբար այ-
րած է 1880 մայիս ամսոյն մէջ Սեղբոս-Խա-
նի դիմացէն ելնող հրդեհէն:

Վենետիկոյ միաբան հարք՝ այս ամիրայա-
կան Խանին մէջ հաստատուած են իբր 60
տարիէ ի վեր: Խանին արդէն 14 սենեակ-
ներէն կը իրենց կը վերաբերի: Մնացեալ
10 սենեակներն և ներքեւի խանութները
զատ զատ տէրեր ունին այժմ. իսկ խանին
հողին տէր եղած է՝ կ'ըսուի՝ Հրեայ մը:

Աշխարհիս բաղդն յեղեղուել է: Երէկ
հարուստ էինք, այսօր աղքատ եմք: Այսօր
ի կուտ՝ վաղիւն ի դադարու եմք:

Սեղբոս Ամիրայն ալ իւր բոլոր պերճու-
թեամբն և փորձառութեամբն՝ անհամբոյր
բաղդին հեգնութեան խողովքներէն մին
գարձաւ հուսկ յետոյ:

Սեղբոս Ամիրայն՝ որ բարերարած էր
Շաղուպ Ամիրային, կրթութիւն տուած էր
Շաղուպ Ամիրային, ընկեցիկ վիճակին մէջ՝
հակառակ այնչափ թախանձանաց՝ բնաւ կա-
րեկցութիւն, օգնութիւն չգտաւ յիշեալ
Ամիրային, որ բաղդին բերմամբ աւելի հա-
րճատացած էր:

Սակայն Սեղբոս Ամիրայն՝ բնաւ յոյսը
չէր կորեր, այլ միշտ յեկեղեցի յաճախելով
կ'աղօթէր ու կը մխիթարուէր:

Սեղբոս Ամիրայն՝ որչափ խոնարհ էր բը-
նութեամբ, Շաղուպ Ամիրայն ալ այնչափ
հպարտ և ամբարտաւան էր:

Շաղուպ Ամիրայն՝ Գուրուչէմէ կը բնա-
կէր: Նոյն տարին Սեղբոս Ամիրայն ալ այդ
գիւղը կը մնար:

Ժամանակին Պատրիարքը, — կարծեմ
Գրիգոր Պատրիարքը — ի Գուրուչէմէ եր-
թալով՝ Շաղուպ Ամիրայն տունը կը հիւ-
րենկալուի:

Պատրիարքն՝ օրուան ժամադրարը լինելով,
կիւրակէ առաւօտուն կանուխ եկեղեցի
գացած էր աղօթելու:

Սեղբոս Ամիրային ալ սովորութիւնն էր,
միշտ եկեղեցին չսկսուած, կանուխէն եր-
թալ, և աջակողմեան պահարանին դռանը
մէջ աղօթելու կանգնիլ:

Պատրիարքը բարձրաձայն կը սաղմոսե-
րէր.

« Որ ամբարտաւան էր աչօք, և ագահ
սրտիւք, ընդ նմա հաց իսկ ոչ ուտի »:

Սեղբոս Ամիրայն — իբր ի պատասխան
Նորին Սրբապետութեան սաղմոսացու-
թեան — կը մրթմրթայ. « Կ'ուտես, սրբա-
գան, Կ'ուտես », ակնարկելով Շաղուպ Ա-
միրային, որոյ հետ ճաշած էր Ս. Պատրի-
արքը նախընթաց գիշերն:

Սեղբոս Ամիրայն կեանքի վերջին օրերն
տագնապալից էին. հարստութիւնն իրեն
վերադարձուած չէր: Թէև յետոյ աղքատ
ապրեցաւ, բայց Ամիրա ապրեցաւ մինչեւ
վերջը: Ուստի, իւր մահուան քօթն երբ
տարածուեցաւ Ազգին մէջ, հարուստ և աղ-
քատ, ամէն կարգի մարդիկ սուգ գգեցան
և յոյժ գգածուեցան:

Յուդարկաւորութեան հանգէն այնքան
փառաւոր կատարուեցաւ, որ մինչեւ ցարդ
ժողովրդական յատուկ ասացուածքի կարգ
անցած է « Սեղբոս-Էօլլախի կը վերցնէք »
խօսքը, որ՝ ինչպէս յայտնի է՝ կը գործած-
ուի թղթախաղի մէջ, յաջողութեան առթիւ:

Եւ Սեղբոսին սեւ գերեզմանը Պալը-
լըյի մի անշուք խորշն զետեղուած է:

Սեղբոսեաններ կը գտնուին ի մայրաքա-
ղաքս և այլուր, սակայն չեմք գիտեր թէ՝
Սեղբոս Ամիրայի ազգատոհմին հետ արե-
նակցութիւն ունին:

Յայտնի է թէ՝ Սեղբոս Ամիրայի սրբին
էր մահտեսի Յակոբ աղան, որ ինչպէս դը-
րած եմ, անցեալ դարուն մէջ ի Վենետիկ
գնացած է՝ ծերունազարդ հասակին մէջ Օս-
մանեան հիւպատոսի պաշտօնով:

Սոյն Յակոբի սրբին էր՝ Յովհաննէս Չէ-
լէպի Սեղբոսեան, որ « առ ի լինել յիշատակ
բարի անուան Հովութեան մահտեսի Գերա-
պաիւ իշխանին ի Բրիտանոս հանգուցելոյ »
1752ին ի Վենետիկ, Անտօնի Պօլթոյի տը-
պագրատունէն հրատարակել տուաւ Մով-
սէս Խորենացին: Նաև 1750 ին ի Վենետիկ
տպել տուած է ճՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՅԱԻԻՏԵ-
ՆԱԿԱՆ անուն գիրքը, Կ. Պոլսեցի Սարգիս
Արքեպիսկոպոսի ձեռամբ և թարգմանու-
թեամբ Թիֆլիզի Պետրոս վարդապետի:

Այս գրքին հետ տպել տուած է նաև
երկու գեղեցիկագոյն Կտակը և քարոզք՝ վա-
սըն Աւագ ուրբաթի աւուրն:

Նոյնպէս, Սեղբոս Ամիրային եղբայրն էր
որ Խաւերէն եւ ահատոր գիրք մը յօրինած
է Հայոց վրայ, ընդգէմ Լատինամոտց:

Սեղբոս Ամիրայի թուռն է՝ Պէտսէսէնի
Գրիգոր Սեղբոսեան, որոյ սրբին էր նշա-

նաւոր դերձակ Գէորգ Սեղբոսեան, հայր՝
Սեղբոս էֆէնտի Սեղբոսեանի, որ այժմ կը
բնակի ի Գատրգիւղ:

Պէտսէսէնի Գրիգոր Սեղբոսեան՝ ունէր
նաեւ երկու աղջիկներ, որոցմէ մին՝ Սահպէթ
հանըմ, կողակիցն էր սոկերիչ էպէեան Յով-
հաննէս աղային: Իսկ միւսը՝ Շաղիկ հանըմ:
Թիւսկիւտար ևս Սեղբոսեաններ կան. կը
փափաքէինք իմանալ թէ՝ սոքա ևս մեծա-
նուն Ամիրային ազգատոհմէն են:

Եւ մեք կը սահմանափակեմք մեր կեն-
սագրութիւնն, յեղաշրջելով գաղղիական ա-
ռածն. « Ամէն Հայ՝ մեծ մարդ և մեծ Ա-
միրայ կրնայ ըլլալ, բայց ոչ ամէն Հայ՝
մարդ — մեծ, և Ամիրայ մեծ կրնայ ըլլալ՝
կենաց պայքարին մէջ, մինչեւ ցվերջին
վայրկեանը, ինչպէս եղաւ այս Ակնեցի մահ-
տեսի Սեղբոս Ամիրայն... »

Ա. Յ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՍԼԻՎԷՆ (Պուլկարիա) 1 մարտ 1893 . —
Քաղքիս Հայք կը բաղկանան 65—70 տու-
ներէ, յորոց 60 ի չափը տեղացի և 10 տունն
պանդուխտ են՝ մեծաւ մասամբ Անգլիա-
նուպոլսոյ վիճակէն. տեղացիք ընդհանրա-
պէս Օսմ. լեզուաւ կը խօսին. հայախօս
միայն Ա. Պոլսեցի քանի մը տուններ կան:

Ունին Ս. Սեփանցոս յորջորջեալ մի ե-
կեղեցի, ուր՝ 6—7 տարիներէ հետէ կը
քահանայադորէ Պուրէշցի Տ. Կարապետ
Սահակեանն (կամ Ծատուրեանն): Եկեղե-
ցեցին ունի երեք ջրաղացներ, որք տարե-
կան 7—8000 զրուշի եկամուտ մը կը բերեն
որով կը հայթայթուին քահանային և ե-
րաթիւտ—գասախօս Պ. Յարութիւն Հայ-
րապետեանի ամսաթուղակներն. իւր մատա-
կարարութիւնն յանձնուած է 5 հոգիէ
բաղկացեալ թաղականութեան մը, որուն
կ'ատենապետէ տեղւոյս առաջնակարգ վա-
ճառականներէն Մեծ Մ. Յարութիւն էֆ.
Գարակիօզեան:

Ս. Լուսաւորչեան Ազգ. վարժարանը կը
յաճախեն մեծ և փոքր 35—40ի մօտ աշա-
կերտներ, յորոց միայն 11 ը աղջիկ են:
Վարժարանը կալուածներ չունենալով՝ կը
մատակարարուի միայն Ազգ. տրոց հաւաք-
մամբ, և թէև Պուլկար կառավարութեան
կողմանէ տարեկան 580 Փր. նպաստ կ'ըս-
տանայր աղքն, սակայն այդ նպաստ դադ-
րած է այժմ՝ Պուլկարիոյ կրթական նախա-
րարութեան ներկայ տարւոյ նորոգ կաղ-
մակերպած Դպրոցական օրինաց համաձայն:
Վարժարանն յանձնուած է բարեջան և ու-
սումնասէր հոգաբարձութեան մը խնամոց,
որ գովելի փութաջանութեամբ տեղական
խոջընդոտներու և դրամական անձկութեան
հակառակ, ներկայիս մէջ կարողացած է
գարոցը բարեկարգ և յառաջադէմ վիճակի
մէջ դնել:

Նախօրդ մէկ երկու տարուան ընթացից
մէջ ծագած ինչ ինչ գծաւթեանց պատ-
ճառաւ, վարժարանին ներքին վիճակն
խանգարած էր: Այս գծաւթեանց պատ-
ճառ եղած էին գլխաւորաբար՝ յիշեալ Տ.
Կարապետ քահանայն և Մեղքոն Փափաղ-
եանն, որք տեղացւոցս հանգարտիկ վի-
ճակը խանգարելով, երկու հակառակ կու-

սակցութեանց պարագլուխ հանդիսացած էին. սոքա կարգ մը անտեղութեանց պատճառ հանդիսանալով, վարժարանին փակման ևս պատճառ եղան, որով՝ Տ. Կարապետ քահանայն Պատ. Թաղականութեան կողմանէ քանիցս դրամական տուգանաց ենթարկուեցով, Մեղքոնն ևս Թաղ. և Հոգ. Պատ. ժողովոց որոշմամբն արտաքսուեցաւ վարժարանէն:

Այս երկու անձինք այս անգամ դարձեալ անձնական և Աղգ. խնդիրներ յուզելով, իւրեանց վատթար պաշտօնն սկսան ի գործ դնել. մանաւանդ քահանայն իւր եպերէի արարքներովն նոր խնդիրներու շարժառիթ լինելով, բոլորովին խռովեց տեղւոյս ազգայնոց հանգարտիկ վիճակը:

Քաղքիս Աղգայիններէ բազումք Տ. Կարապետի ընթացքէն ձանձրացած, աստի գըրեթէ 1/2 կամ 2 ամիս յառաջ թէ՛ աղգ. Պատրիարքարանին և թէ՛ Անդրիանուպօլսոյ Աւաջնորդարանին մէջմէկ բողոքագիր ներկայացնելով, խնդրոյն վրայ ուշադրութիւն հրաւիրեցին: Պատրիարքարանէն և Աւաջնորդարանէն եկած հրամանագրոց համեմատ, Պատ. Թաղ. Խորհուրդն փետր. 11ին ի նիստ գումարուելով, բողոքարկուններն հարցաքննեց: Հարցաքննողներէն Տիար Կարապետ Գարակէօզեան (Նախկին Ատենապետ Պաւլիկի Թաղ. Խորհրդոյ) Տ. Կարապետի շատ մը անպատուարեր արարքներն մի առ մի պարզեց յատենի ժողովոյ:

ԱՍՈՒՊ

ՍՈՒՉԱՒԱՅԷՆ (Աւստրիա) հետեւեալը կը գրեն Նոր-Իսթը:

Սուչաւան Աւստրիայի Հայ գաղթականութեան կեդրոնը կարելի է համարիլ. կան բաւական Հայեր (հին ժամանակ բազմաթիւ են եղեր, սակայն յետոյ ցրուեր են Ռումանիոյ այլ և այլ քաղաքները). կայ երկու Վանք՝ Ս. Հաճոյակատար և Ս. Օգոսէնդ անուամբ. երկու եկեղեցի՝ Ս. Խաչ և Ս. Սիմէօն: Երկու վանքերն ունին դաշտեր, որոնցմէ կը դոյանայ տարեկան մօտ 5000 Ֆլորին հասոյթ. եկեղեցիներն ևս ունին մի քանի կտոր տուն, խանութ, գինեւան, և այլն. վերջապէս տնտեսական վիճակը գոհացուցիչ է և կը կառավարուի ժողովրդէն ընտրուած մի հոգաբարձութեան ձեռամբ: Ցարդ երկու քահանաներ կը պաշտօնավարէին, մին՝ տեղացի և միւսը՝ Կ. Պօլսեցի: Տեղացի քահանան, Տէր Ղեւոնդ Փոփովիչ՝ վախճանեցաւ մի քանի չարաթ առաջ. սա իւր երկար՝ երեսունէ աւելի տարիներու պաշտօնավարութեան միջոցին բան մը չէ ըրած՝ ժողովրդեան տոհմային դատարարութիւնը ոչ վառ պահելու, գէթ չօտարացնելու համար. նաև Աղգային եկեղեցւոյ հնաւանդ կարգապահութեան հսկելու երէք հոգ չէ ունեցեր: Գալով միւս քահանային՝ Ս. Պատարագ մատուցանելէ ի դատ ոչինչ չէ կարող անել: Ի նկատի ունենալով այս գաղթականութեան՝ կեդրոնէ հեռու և մոռցուած հոգեւոր վերին իշխանութենէ, մանաւանդ տոհմակցութեան մասին անհոգ և անախտանձախնդիր վիճակը, անհրաժեշտ պէտք կ'ըզայի ենթարկել գաղթականութիւնս հոգեւոր վերին իշխանութեան. եթէ ոչ քիչ ժամանակէն Հայն այս տեղ բոլորո-

վին օտարանալով, եկեղեցիներն և վանքերն Հատին կամ Ուլան կղերին ձեռքը պիտի անցնէին: Ի՞նչ պէտք էր ընել. միջոց պարզ և միևնոյն ժամանակ դժուար էր. դժուար էր անմիջական գործադրութիւնը: Եւ սակայն այսու նպատակաւ ու գործունէութեամբ, ժամանակը կարող է ամեն բան ընել և անհնարինը հնարաւոր դարձնել. այս մտադրութեամբ միշտ կը կրկնէի թէ անհրաժեշտ է Սուչաւայի համար մի ուսեալ գործունէայ և աստուածաբան քահանայ կամ վարդապետ, և առ այս պէտք է դիմում լինի ուղղակի էջմիածնայ Ս. Սինոդին, որ մէկը զրկեն. բայց Տէր-Ղեւոնդի ներկայութիւնը արքեւք էր միշտ. ի՞նչ պէտք է, կ'ըսէին, քանի որ կայ երկու քահանայ, մանաւանդ մին (հանգուցեալը) ժողովրդապետ է (?): Քանիցս հարցուցեր եմ, թէ ի՞նչու Ս. էջմիածնայ Հայրապետութեան և կամ Կ. Պօլսոյ Պատրիարքութեան իրաւասութեան ներքեւ չմտնէր գաղթականութիւնս, որով կեդրոնի մը հետ կապ մը կ'ունենայ. անմտաբար կը պատասխանեն թէ իրենք Աւստրիոյ կայսրութեան մէջ կ'ապրին և չեն կարող օտար պետութեան մէջ գտնուած եկեղեցւոյ պետերուն իրաւասութեան տակ լինել: Այդ ի հարկէ սխալ է և այդ սխալը կարող է ուղղել միայն գործունէայ, խոհեմ և խելացի մի հոգեւորական, զի գաղթականութիւնս առանձին մի պատկառանք ունի դէպ ի հոգեւորականութիւնը, երբ սա մանաւանդ գիտնայ իւր ազգեցեւորութիւնը ի գործ դնել: Պէտք է խոստովանիլ, թէ տեղացի ժողովուրդը Հայոց յատուկ կրօնասիրութեամբ հաւաքուած է իւր մայրենի եկեղեցւոյ բոլորովը և եկեղեցիով կարողացեր է պահել իւր ինքնութիւնը. ո՞վ որ հեռացեր է եկեղեցիէն՝ կուլ է գնացեր օտար ժողովրդոց մէջ. օրինակի կարծեմ հարկ չկայ. դեռ մեր աչքի առաջ են Լեհաստանի բազմաթիւ Հայ գաղթականութիւնն և Ռումանիոյ Հայոց մեծագոյն մասը: Ախտո՛ւ, մի անձնուէր բարձրաստիճան եկեղեցականի պակասութիւնն անդամանելի վնաս է հասուցեր բազմաթիւ Հայ գաղթականութեան:

Ի Ս. էջմիածնին տպագրել սկսեր են Սամուէլ քահանայ Անեցւոյ պատմութիւնը, բաղդատութեամբ մի քանի ձեռագրոց և ծանօթութեամբ լուսարանուած: Աշխատասիրողն է Գեորգեան ձեռարանի Առուածաբանութեան ուսուցիչը: Նոյնպէս տպագրել սկսեր են Սոկրատի պատմութեան ամենահին ընդարձակ թարգմանութիւնը՝ ընդգրկին հետ բաղդատուած:

— ԾԱՄԱՍԻԻ Հնդար գիւղին մէջ իւր անձնական ծախիւք եկեղեցի մը կը կառուցանէ եղբոր տղարանապետ Սիմէօն Տէր-Յովհաննէսեան:

— ԵՐԵՒԱՆՍՅ ժողովայն գիւղի մը մէջ 50 ի չափ Հայեր Ռումական դաւանանքը ընդունեն:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՍԷՕԼԷՕԶ, 20 փետր. — Մեր գիւղի եկեղեցական դասն իւր քսան տարիէ ի վեր բուռն կերպիւ կը մղուի յատկութիւն առ միմեանս: Հոգեւոր Տէր Մովսէս և Տէր Նի-

կողայոս նորահանգոյցն, որոց առաջինն էօսէմիշի տաք կլիմային, իսկ վերջինն բաց պատուհանէ մը հաւասարակշռութիւնը կորսընցնելու զոհերն են, երկու կուսակցութեանց խմորի զանգն եղած էին և իրենց հետեւողք դեռ չեն պակսիր: Այս դժուարութիւններն են պատճառ որ մեր քահանայներէ ոմանք կ'ընտրեն տարագրել: Արժ. Տէր Արսէն աւագ քահանայ Խաչօեան արդէն հինգ տարիէ ի վեր մեկնած է տեղէս և իւր անունը Աղգին ծանօթացուցած է իբրեւ Հոգեւոր Հովիւ Սելանիկի. հազիւ թէ անցեալ ամառ հաճած էր տեղս դառնալով միթիարել իւր 150 տուն ծուխերը շուտով պարտաւորեցաւ մեկնիլ և այժմ լիովին վշտացեալ կարծես ուխտած է ալ ևս չվերադառնալ, թողլով զիւր տուն, տեղ, որդիք և ամէն ինչ:

Արդ, միոյն բացակայութիւնը և միւսոյն ցաւալի մահ՝ անհրաժեշտութիւն թէ՛ կ'ըզգացնեն պակասելոց թիւն ամբողջացնել, սակայն տճապարանքի հարկ չկար, եթէ նոր խնդրոյ մը ծագման տեղի տուող անպատեհ տեղիներ երեւան չգար:

Ս. Ծննդեան տօնէն 15 օր յառաջ վախճանեալ Տէր Նիկողայոս քահանայի ընտանեաց կողմանէ գոյզն բաժին մը կը խնդրուի քահանայներէ, և Աւաջնորդ. Փոխանորդ Արխատակէս Հայր սուրբը կ'աշխատի սոյն վերջնոց հաճութիւնը ստանալ, որպէս զի հասոյթէն մաս մը Տէր Նիկողայոսի երկը կնոջ յատկացուի, բայց Նորին Գերապատուութեան զարմանքը յոյժ մեծ կը լինի մեր ժողովան պատասխաններէն, և առանց ոչինչ կարենալ ընելու կը մեկնի զիւրէս: Առայս, վախճանելոյն ծուխերը միացած՝ կը խորհին ժողովուրդէն հանգուցելոյն Մինաս որդին, և անմիջապէս կը գրեն ի Կ. Պոլիս վիճակին Գեր. Սրբազան Առաջնորդին, որպէս զի մինչեւ Ս. Զատիկ լրանայ ամէն ինչ՝ ձեռնադրութեամբ Մինասի, անմիթար չթողլոյ համար շատ ընտանիքներ որք քահանայից արարքներէ ալ ևս լիովին վշտացած, չեն բաղձար իրենց տունն ընդունիլ անոնցմէ և ոչ մին: Տայր Աստուած որ Գեր. Ս. Առաջնորդ Հօր տնօրինութիւնը չուշանայր, զի յապաղման ժամանակը չէ...:

Թող բարեբաղդ համարի Տէր Արսէն զանձն՝ որ բացակայ կը գտնուի, զի այս անգամ դժուարութիւնը ներելի չէ իրեն վերադրել, որպէս անտեղի էր վերադրել և աններելի՝ ծանօթ խնդրոյ մէջ խի:

ՅԵՐՈՒՍԱԼԷՄ քահանայական նոր ձեռնադրութիւն մը ևս տեղի ունեցաւ վերջերս:

Այս նոր ընծայացուն է ի Տարսոն ծնեալ՝ բայց հայրենեօք Խարբերդցի Տրց. Տիգրան Տ. Սահակեանց, որ վերոյիշեալ Գեր. երեմիա Սրբազանի հարազատ եղբորդին է. սա մեր պատանեկութեանը երուսաղէմ գալով 78 թուականէն մինչեւ 81ին վերջերը՝ աշակերտած է Ժառ. վարժարանին մէջ և ապա բաւականին զարգացեալ վիճակաւ ի Տարսոն գացած և անդ ամուսնացած է՝ քահանայանալու գիտաւորութեամբ: 90 տարւոյ Օգոստոսին մէջ Կիլիկիոյ Ամեն. Կաթողիկոսին հրամանաւ Աստանայու Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյն մէջ Աւագ սարկաւաղութեան կոչումն ընդունելով ի ձեռն Տ. Մկրտիչ եպիսկոպոսի՝ յօրէ տնտի կը մտնէ ի Սպասաւորութիւն Ս. Եկեղեցւոյ: Այս

անգամ Իսկէնտէրունի Հայ Ժողովուրդը, որ
կը բաղկանայ մօտ 60 տունէ, բաւական տա-
րիներէ ի վեր տեղւոյն վատ կլինային պատ-
ճառաւ մնայուն քահանայէ զուրկ լինելով և
խմանալով որ Տիգրան սարկաւագ իւր չափա-
ւոր գիտութեամբ և համեստ բնաւորու-
թեամբ կարող է իրենց համար մշտական
գոհացուցիչ քահանայ մը լինել, (1) 60 սո-
րաքով հանրագործութեամբ մը կը գլխեն առ
Ամեն. Կաթողիկոսն Կիլիկիոյ, խնդրելով որ
բարեհաճի արտօնել զՏրց. Տիգրանն իրենց
եկեղեցւոյն վերայ քահանայ ձեռնադրելու և
Գործը արդէն յաջողելու վիճակին մէջ Տիգ-
րան սարկաւագ Ժողովրդեան հրաւիրանօք
Տարսնէն կ'իջնէ Երեւանէն և անգործ
ամսոյ չափ մնալէ զինի Յունկար ամսոյ վեր-
ջերը կուգայ յերուսաղէմ. Տ. Երեմիա Սըր-
բազան Իսկէնտէրունցոց գիտութեամբ յա-
տուկ խնդիր կ'ընէ առ Ամեն. Կաթողիկո-
սըն Կիլիկիոյ՝ որ եթէ կամենայ Տիգրանի
քահանայանալն՝ բարեհաճի իրեն կատարել
տալ ձեռնադրութիւնը. ահա՛, ասոր վերայ
անցեալ շարժու Նորին Օծութեան կողմանէ
հրամանագիրը գալով, Տ. Երեմիա Սըրբազան
Ամեն. Պատրիարք Սրբազան Հօր արտօնու-
թեամբ՝ Ս. Հրեշտակապետ վանուց հոմա-
նուն եկեղեցւոյն մէջ ամսոյ 25 ի երեկոյն
կոչումն ընելով, հետեւեալ առաւօտ ինքն
եղաւ սրտատարափիչ և ինքնակայութեան յոգ-
նախուռն ուխտաւոր Ժողովրդեան՝ շքեղ
հանդիսիւ իւր հարազատ եղբոր որդին
ձեռնադրեց քահանայ, անուանելով զնա Տ.
Ղեւոնդ:

Նորաստիակ Տ. Ղեւոնդ մօտ 30 տարե-
կան և ինչպէս յիշեցինք՝ համեստաբարոյ և
միջին վիճակի գիտութեան տէր մի անձ-
նաւորութիւն է. քաղցրաձայն մը չէ, սա-
կայն բաղաձայն ալ չհամարուիր. ու-
նի նաեւ բաւականին հմտութիւն եկեղե-
ցական երգեցողութեանց: Տ. Ղեւոնդի
յընթաց 10 ամաց գործոցը սահմանն ե-
ղած է ուսուցչութիւն և առեւտրական
գործոց գրագրութիւնն. ուրեմն մեզ քաղ-
ցըր է յուսալ որ, Տ. Ղեւոնդ իւր նոր ըն-
դունած Ս. կոչման պարտաւորութիւնն
գիտութեամբ ճանաչելով, իւր աղնիւ ձիւ-
քով ու գործքով գոհ պիտի կացուցանէ
զինքն ընարող Ժողովուրդն: Տ. Ղեւոնդ իւր
քառասնօրեայ սրբութեան օրերն աւար-
տելէ վերջ՝ կը մեկնի տեղէն երթալ յիս-
կէնտէրուն իւր պսակեալ եկեղեցւոյն պաշ-
տամանը սկսելու:

Մեզ կը մնայ այժմ մտախեղ որ, Տէ՛ր
Աստուած, նոր հովիւն հօտին և հօան հով-
ուին սիրելի և օգտակար արասցէ:

Ս. Երուսաղէմ Դ. Վ. Յ.
27 Փետրուար 1893

ՄԱՆԱԹԻՍ, 1893 Փետ. 27. — Փետ. 18
հինգշաբթի առաւօտ ժամը 2 ին ԱՀՌԵԼԻ
ԵՐԿԻՍՏԱՐԺ մը եղաւ անգլի գրեթէ 80-100
ժամ տարածութեամբ գետնի վրայ: Այս
ցնցումն մանր մուկն կը տեւէր մինչեւ ե-
րեկոյեան ժամ 5: Ժողովրդէն ոմանք վախ-
նալով որ գիշերը կը կրկնուին ցնցումներ,
պարտէզները պառկեցան: Նոյն գիշերուան
ժամը 7 1/4 ին երկրաշարժին տակէն սաս-
տիկ որոտման մը ձայն և թնդանօթի նման

(1) Սոյն ստորագրուող կարգին են տեղ-
ւոյն թաղական խորհրդոյ անգամը:

պայթումներ լսուեցան. այս ձայներուն
յաջորդեց սարսափելի ցնցում մը, այնպէս
որ տանիքէն քանիցս աստղերն երեւցան,
կարծես տան տանիքը մէկը մաղ շինած է
և ցորեն կը մաղէ: Սոյն եղելութիւնը տե-
ւեց մէկ վայրկեան: Ասոնց յաջորդեցին
փլատակներու ձայներ: Կիսամերկ յանկարծ
գուրս վազեցինք, տեսանք որ Ժողովուր-
դեան աղաղակները օդը կը թնթացնէին.
մէկ մ'ալ տեսանք սաստիկ ծուխ մը և Ա-
սիս սիւլֆիւրէտի սաստիկ հոտ մը: Ես խոր-
հեցայ որ տեղաց մը կայգեւ ըստած հեղու-
կէն ելած է, և հրաբուխի ալ կասկած կայ:
Յաջորդ առաւօտ տեսանք որ քաղաքին մէջ
նստուելու տուն չկայ: Կառավարութեան
կողմանէ անմիջական օգնութիւնք սկսան
բաշխուիլ, ինչպէս վրան, հաց, տախտակ,
ևն: Մեռեալները, 140 ի չափ, ո՛րը սան-
դուխին կապուած, ո՛րը դադարի մէջ,
չաւերն ալ սայլերու մէջ վրայէ վրայ դի-
ւած՝ տարուեցան գերեզմանոց: Մեր
վարդապետը յաջորդ օրը երթալով, բոլոր
Հայ մեռելոց կարգը ի միասին կատարեց:
Յնցմունք 3 օր՝ առանց 5 վայրկեան միջոց
տալով՝ շարունակեցին, հոգին տակէն որոտ-
ման ձայներով. իսկ անկէ ի վեր 24 ժամը
գրեթէ 5-8-10 անգամ:

Տակէն երկրաշարժ, հոգին վրայ ձիւնի
սառեր, վրայէն սաստիկ ձիւնախառն անձ-
րեւ. ամբողջ Ժողովուրդը, հարուստ և աղ-
քատ, սարտէզները վրաններու և խրճիթ-
ներու տակ՝ ալ գնա՝ հասցցիր... Տեղւոյս
հորերուն ջուրերը շատցած և չափէն աւելի
բարձրացած են. մէկ քանի բլրակներու գն-
գաթներ պատռած. քաղաքիս մէջէն վա-
զած ջուրին գոյնը փոխուած է և կ'ըսուի
թէ վրան ուրիշ տիկն մ'ալ բացուած է:
Զրմիւտի գիւղը, որ տեղէն 2 ժամ հեռու
է, առնենք անրնակելի եղած և 32 մարդ
մեռած են: 7 ժամ հեռաւորութեամբ եր-
կու լեռ իրարու գալով, քանի մը գիւղեր
ոչնչացուցեր են կ'ըսուի: Յնցմունք մեծ
աւերումներ գործեր են նաև ի Հիւսնիման-
սուր, 50-60 տուն ունեցող մէկ քանի գիւ-
ղերէ հազիւ 30-40 մարդ կրցած են ազատիլ:
Վերջապէս մեռելոց և վրած շինքերուն ճիշդ
թիւը դեռ չենք գիտեր, եթէ անմիջական
օգնութիւնք զլացուին, Ժողովուրդեան
կէսն ալ պիտի մեռնի ցուրտէն ու անօ-
թութեանէն: Խ. Տ.-Բ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ի Բարիկ Մարտ 5ին մեռեր է Ծերակոյ-
տի նախագահ Պ. Ժիւլ Ֆէռի: Կրթիքը կը
հաստատեն թէ Հանրապետութիւնը մեծ
կորուստ մ'ըրաւ:

— Բանամայի դատին մէջ՝ Բնդէ. Դա-
տախաղն արդարացուց Պ. Պ. տը Ֆրէսինէի,
Ֆլուքէի և Քլէմանտի միջամտութիւնը Պ. Շ.
տը Լէսէփի մօտ, զի անոնք միայն խոր-
հուրդ տուած են առաջն առնուլ դատի մը
որ անանկութիւն և կործանում կրնար յա-
ռաջ բերել: Բնդհանուր դատախաղն Պ. տը
Լէսէփի և Պ. Ֆոնդանի համար խիստ պա-
տիժ մը պահանջելով, ըստ թէ անոնք շատ
մը դժբաղդութեանց և սուգերու պատ-
ճառ եղաւ են:

Երգուեալ քաղաքացիք յանցաւոր դը-
տան զՊ. Շ. տը Լէսէփի, զՊ. Պայօ և զՊ.
Պլանէն:

Պ. Շ. տը Լէսէփի և Պ. Պլանէնի մա-

սին մեղմացուցիչ պարագայք ընդունուած
լինելով, առաջինը մէկ տարւոյ և երկրոր-
դը երկու տարւոյ բանտարկութեան դա-
տապարտեցան: Եղեռնադատ Ատենին կող-
ման է: Իսկ զՊ. Պայօ դատապարտեցաւ
քաղաքային իրաւունքներէ զրկման, հինգ
տարւոյ բանտարկութեան և 350,000 Փր.
օրինական տուգանքի: Բաց ի այս գումարէն՝
սոյն երեք դատապարտեալք ի միասին
755,000 Փրանք պէտք է վճարեն Բանամա-
յի ընկերութեան հաշուեյարդար Պ. Մոնչի-
թուսի:

Միւս վեց ամբաստանեալք անպարտ ար-
ձակեցան:

— Ի Հռովմ լրագիր մը կ'իմանայ թէ
Պատին Բժիշկ Տօքթ. Չէշարելի մեռեր է,
թուեալութեամբ իւր ազգականներէն ազ-
նուական տիկնոջ մը ձեռամբ: Քննութիւն
բացուած է:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պատգամաբախտիւնք. — Անդրիանու-
պոլոյ նահանգին թղթակցութեանց դիւա-
նին դեր-տնօրէն Քեազիմ Էֆէնտի՝ նոյն
նահանգին Մէքթուպճի, Հաճի Բալաշիմ
Վասփի Էֆէնտի, Գոնեայի Գարաալաճ գա-
ւառակին գայմաթամ, Լիւկիւրի նախնական
դատարանին պատժական ճիւղին նախա-
գահ Հազգը Էֆէնտի, Գոնեայի նահանգին
վերաքննիչ ատենի պատժական ճիւղին նա-
խագահ, Հալէպի նախկին նօտար (Մուգա-
վէլաթ Մուհարիրի) Մանուկ Էֆէնտի՝ Սու-
րիական Տրիպոլոյ վերահաստատեալ ա-
ռեւտրական դատարանին նախագահ ան-
ուանեցան:

Ասիւնանք. — Եւմոսական նախարար Վը-
սեմ Նադիֆ Էֆէնտի՝ Վէրիութեան աս-
տիճան, Առեւտրական և Հանրօգուտ չի-
նութեանց նախարար Վսեմ. Թէվֆիք փաշա-
յի՝ Միւլիթութեան աստիճան շնորհուեցաւ:

Պատգամաբախտիւնք. — Հալէպի երկրագոր-
ծական եւ անասնաբուժական վարժարանաց
գործնական ճիւղին ուսուցիչ և ախար-
վարժարանին վերատեսուչ Զաքարեան Յա-
կոբ Էֆէնտի Դ. կարգի մէջնայն պատ-
ուան շնորհուեցաւ, Զիթքիի Խարէսի
անուն գիրք մը հեղինակած լինելուն համար:

— Կեսարիա ուղեւորած է՝ կ'ընէ Սաա-
սէթ՝ մայրաքաղաքիս ամերիկեան դեսպա-
նատան առաջին քարտուղար Պ. Նիւպիլի:

— Փարսուսի նախնական դատարանին
հարցաքննիչ դատաւոր Պոլոս Էֆէնտի,
Օտման օլլու Մէհմէտի ու երրորդ նկատ-
մամբ դատաստան տեղի չունենալու խնդ-
րոյն առթիւ՝ օրինաց հակառակ ընթացից
մէջ գտնուած լինելով, դատաստանի պիտի
ենթարկուի եղեր:

— Այսքնի նահանգէն այս տարի ևս պիտի
գնուի՝ կերպասի կայս. գործարանին հա-
մար հարկ եղած 200,000 օխայի չափ բամ-
պակը:

— Անաւուաց պաշտօնեայներէ անոնք, որք
բարեք կերպիւ կը պաշտօնավարեն, պիտի
վարձատրուին կարգի բարձրացումով:

— Ասանայի մէջ վերջերս երկրաշարժի
թեթեւ ցնցումը զգացուեր են:

— Արէքի երաժշտասիրաց ընկերութիւ-
նը, որ կը բաղկանայ 50 անդամներէ, —
բժիշկ, նկարիչ, խմբագիր, ևսայն, — ի մօ-
տոյ պիտի այցելէ ի Զիւլառնիա և ի Կ. Պո-
լիս, մէկ մէկ նուագահանդէս տալու համար:

— Երկրագործական դրամատունն ըստ ա-
ռաջնոյն ենթարկուած պիտի մնայ Հանրօ-
գուտ շինութեանց նախարարութեան իրա-
ւասութեան:

— Փաշա պաղէի մէջ կառուցեալ ըս-
բամաշէրի գործարանը բանեցուցելու ար-
տօնութիւն խնդրուած է:

— Պանսումայի և Պալմբեդի մէջ այս տարի հունձքերը խիստ առատ են. միայն ափիոնի հունձքն այս տարի խիստ նուազ է :

— Հագայիցն ցիւրքեէ աղբ պատրաստելու և այդ կերպիւ երկրագործութեան ծառայութիւն մը մատուցանելու համար 25 տարուան մենաշնորհ խնդրած է Պէրութի երեւելիներէն Ալպէր Էֆէնի :

— Ի Հալէպ յանձնաժողով մը կազմուած է մարտիներու ջնջման դէմ հարկ եղած միջոցները ձեռք առնելու համար :

— Կալուածական տուրքէ պարտք ունեցող բազմաթիւները գիշերները չը պիտի կրնան բաց մնալ :

— Ասաբազարի մէջ Բէյի գէտերը Հաճի Եղիկ անուն մաքսախոյզի մը մթերանոցը կոխելով, 850 քիլո ծխախոտ և զանազան գործիքներ գտեր են : Թէ՛ Հաճի Եղիկ և թէ՛ գտնուած ծխախոտներն ու գործիքներն յանձնուեր են տեղական կառավարութեան :

— Ծաղիկ մը պատրաստուած է ի մասին քաղաքային պաշտօնէից գաղտնատանին, որուն համաձայն՝ պետական խորհրդոյ գաղտնաբերէ մէկ քանին պիտի միացունին, քաղաքային պաշտօնէից գաղտնատաններու համար :

— Ղալաթիոյ մաքսատան մէջ 1303 տարիէն ի վեր 950 էն աւելի չուխայի հակեր փախցուած են : Գնահատող ֆախ պէյի զեզմուններ գործած լինելն հաստատուած է, իսկ նախկին գնահատող Բալիֆ Էֆ. ուրացած է : Քննութիւն պիտի կատարուի նաեւ վաճառականի հինգ գործակատարներու նկատմամբ որք ապրանք փախցուցած են : Գործուած զեզմունները երկու տեսակ են. մին չուխաները նուազ գնահատել, եւ միւսը՝ իւրաքանչիւր հակի մէջ գտնուած 15—20 ծրար չուխաները 2—3 ծրար ցոյց տալ :

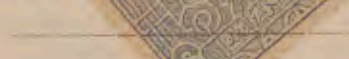
— Պրուսայի առեւտրական դատարանը մարտ 4 էն սնանկացեալ հրատարակեր է բօնաձեւը կէսիւլալէյիւքեան Հաճի Յակուբ աղան :

— Աֆիոնի հունձքը Այալնի ու Գօնեայի նահանգաց մէջ աւրուեր է ձմեռուան սաստիկութենէն, և այդ պատճառաւ գները բաւական բարձրացեր են :

— Սամսո կղզւոյն մէջ երկրաշարժի սաստիկ ցնցում մը տեղի ունենալով կիւրակի օր, տուններու պատերը ճեղքուեր են. մարդու կորուստ չկայ :

— Ի Սելանիկ ոչխարաց ծաղկախոտ երեւան ելեր է :

— Մալաթիոյ երկրաշարժէն քնատելոց ի նպաստ Զարգացման դաւանին մէջ՝ 5,000, Տիւրքիոյ մէջ՝ երկու տնոցամէն 7,000 և Անգլիոյ մէջ՝ կղզեաց նահանգին մէջ՝ 5,000 քրտնաշարժի պիտի զրկուած են Մալաթիոյ կառավարչին :

ՆԱԽԱԳԱՏՈՒԹ ԴՆԱՂԻՆԻ

Գ. Վ. Յ. յերուսաղէմ. — Ձեր յիշածները ստացած եմք ժամանակին :

Յ. Թ. Ի Մարզուան. — Ձեր յիշած ծանուցումը նորէն կարգաւոր եւ, վստահ սըխալ հասկցած կ'երեւիք : Ծաղիկի ո՞ր թիւն է Ձեզ պակսածը :

ԼՈՒԾՈՒՄՆ. 8^{րդ} ՀԱՆԵԼՈՒԿԻ

«Երկու կողմերը երկու քոյրեր են, որով երբ իրենց եղբայրը մեռնի, մեռնողը եղբայր ունեցած չըլլար, այլ միայն քոյրեր» :

Ճիշդ լուծեց միայն Մկրտիչ Էֆ. Տէր-Աթանասեան :

Մեր 4^{րդ} հանելուկին ճիշդ լուծումը զրկած է նաեւ Նշան Էֆ. Զորպաճեան՝ Մարաշէն :

9^{րդ} ՀԱՆԵԼՈՒԿ

1. Ո՞րոնք են այն մարդիկ որք միակտի ըլլալ կը փափագին :

2. Ի՞նչ է այն, որ թէեւ լաւ պատասխարեալ, բայց միշտ թաց է :

Համարադրում

Մ Թ Ե Ր Ա Ն Ո Յ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՍՄԻՐՆՈՎ ԵՂԱՐՑ

(M. et P. SMIRNOW FRÈRES)

Ղալաթիա, Յունուց Ս. Նիկողոս Եկեղեցւոյ կից, քիւ 30.

Ձինական թէյ ամենաընտիր տեսակէ մեծ և ժողքը քանակութեամբ : Ընտիր սամավարներ՝ թէյի սպասներով : Ծաքար և անուշիչներ : Նուէրի համար զարդարուն տուփերու մէջ թէյ : Զափաւոր գիներ :

Գերմաներէնի համար վկայեալ և յանձնարարեալ ուսուցիչ մը պատրաստ է մասնաւոր դասեր ստանձնել : Դիմել Մաղիկի խմբագրատունը :

Ա. Թ. Տ. Ն. Ի. Ն.

ՏՆՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Յ Օ Ր Ի Ն Ե Յ

Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

(Երես 320, Գին 8 դանեկան)

Բազմաթիւն Հեղինակին զրչն եւած այս եղական գործ իրաւամբ կրելով յինքեան կատարելութեան դրոշմ, կը հանգիստանայ՝ ի պէտս Հայ օրորդաց՝ դաստիարակութեան ընտիր ուղեցոյց մը, որ հրապուրիչ ոճով կ'աւանդէ Առաքելին Տնտեսութեան կարեւոր դասերն : Դիմել Կ. Պոլիս, Էփէի Զատթիւի փողոց, Պէրպլեկեան Տպարան :

Կ Է Օ Թ Է

Վ Ե Ր Թ Է Ր

Թարգմանեց Մ. ՄԱՄՈՒՐԵԱՆ

Գերմանացի հանճարեղ հեղինակ Կէօթէի սոյն հանրածանօթ գործին հայերէն թարգմանութիւնն՝ Պէրպլեկեան տպարանին կողմանէ այս անգամ երկրորդ տպագրութեամբ իւրջս ընծայուած է՝ պատկերազարդ :

Կ'արժէ կարդալ և իրազեկ լինիլ սոյն հրաշակերտ վէպին ողբոյն և ուղղութեան : Գին 7 զուրուշ :

ԶԿՆՈՐՍԻՆ ԵՂԱՋԻԿԸ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ Ս. ԳԻՄԱՐԱՅԵԱՆ

Մամուլը պարտաւոր է մատնանիլ ընել այն բարոյալից գրուածներն, որք կարող են ընթերցողին բարոյականը կազմել և միտքը կրթել : Ամեն պարկեշտ անհատ հոգ ունենալու է միմիայն այդ կարգի գրուածներ մտցնելու ընտանեկան յարկերու տակ :

Սոյն յատկութիւնն ունեցող վէպերէն է Զինուորի աղջիկն որ իւր համեստ վերնագրով կը պարունակէ ամեն դասու օրիորդաց վերաբերեալ պարզասիրութեան, աշխատասիրութեան և ընտանեկան Սուրբ սիրոյ դասեր :

Կը ծախուի «ԾԱՂԻԿ»ի խմբագրատունը : Գին 5 զուրուշ :

Ա.Զ.Գ. ՄԱՂՆԻՍԱՅԵՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻԶՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐՈՒՆ

Յանձնակատարութեան սենեակ մը բացուած լինելով, սերտ յարաբերութեան մէջ ենք մեր շրջակայ գրեթէ բոլոր դաւառաց հետ : Ուստի կը հրաւիրենք ամեն հրատարակիչներն՝ իրենց գործոց սպասման դիւրութեան համար՝ հաճին անոնցմէ մէկ մէկ օրինակ իրր նմոյշ զրկել մեզ : Դիւրուելիք գիրքերը պէտք է լինին կրօնական, գիտական, ուսումնական, գրական և դասական : Դասականը պէտք է որ վստահեցնող լինին Ուսումնական խորհուրդէն : Խմբագրաց զիւրութեան համար գործակալութիւն կ'ստանձնենք պզտիկ փոխարժէքով մը :

Մեր հասցէն է ՄԿՐՏԻՉ Ս. ԵՐԿԱՆԵԱՆ, Մաղիսա, Աղիզիէ չարչու :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Վ. Գ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

ԼԵՒՈՆ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

ԱՍՈՒՍՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ՄԱՍՆ Ա.

Ծնողք եւ զաւակունք

Ծաղիկի ուղղախօս և համակրելի աշխատակցին սոյն երկասիրութիւնն՝ ընտանեկան ամեն շրջանակներու մէջ օգտակարապէս կրնայ կարգացուիլ :

Կեդրոնաւորին է՝ Վ. Գ. Զարգարեան դրատուն թղթավաճառատունն, Պոլիս Սուլթան Համամ փողոց թիւ 12 : Կը վաճառուի ամէն զրաւմասաց քով : Գին 50 փարա :

Ա. Բ. Է. Գ. Դ. Բ. Ա. Մ. Ո. Յ.

Օսմ. լիւրան 100 դրշ. էն

Մէծիակցէ	108	Վ. Եղնոց	101
Քաւարդ մէծիւ	106 30	Բուսիւր Բօլ	90 12
Մանր մէծիւ	103	Նաւուէան	87 28
Մէծալիք	96 10	Գրեմից	51 16
Հինգնոց	100 30	Անգղ. լիւրա	110 4

Մանեթ թղթադրամ 8 65

Գ. Զարգարեան	24 10	Բուս. Երկ.	93 5/8
Թաւիթի. Օսմ.	82 50	Թաւիթի. Ե	17

ԱՐՏՈՆԱՍԻՐ Ա. ՍԱՔԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐ. ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Էսկի-Ջապիէ փողոց, քիւ 61